

MORFOLOGIE SLOVNÍ DRUHY

3. HODINA

22.3.2021

**SVOBODOVÁ, I. (2014) MORFOLOGIE
SOUČASNÉHO PORTUGALSKÉHO
JAZYKA. NESLOVESNÉ SLOVNÍ
DRUHY.(STR. 48-50)**

SLOVNÍ DRUHY

- ***classes lexicais, classes de palavras***
- „zvláštní paradigmatické kategorie vyššího řádu, kterými se od sebe liší nebo shodují jednotlivá slova“. Je to myšleno tak, že v jazyce mají slova různé vlastnosti **formální, významové a syntaktické**, mají tedy **různé funkce**:
 - pojmově pojmenovací (referenční)
nebo
 - gramaticky formální (jazykově *strukturační*).
 - Zavadil, Čermák (2010:134).

Historie

- Historie rozlišování slovních druhů má v gramatice staré tradice, sahající ke starořeckým filozofům (*Aristoteles, Dionýsios Thráx*).
- Prostřednictvím latinských gramatiků se tato klasifikace jazykových pojmenování dochovala přes **středověk až do současnosti** a funguje jako **základní klasifikační princip**.
- Opírá se v zásadě o **kritéria logicko-sémantická** a přihlíží také k aspektům **výrazovým a syntakticky funkčním**.

Dionysios Thrácký

- 1. **jméno**, které rozlišuje pády a znamená osobu nebo věc;
- 2. **sloveso**, které je bez pádu, rozlišuje čas, osobu a číslo, a znamená vykonávaný či podstupovaný proces nebo činnost;
- 3. **participium**, které spojuje vlastnosti slovesa a jména;
- 4. **člen**, který rozlišuje pád a stojí před jménem nebo za ním;
- 5. **zájmeno**, které může nahradit jméno a označuje osobu;
- 6. **předložku**, která stojí před ostatními slovy při skládání;
- 7. **příslovce**, které má neměnný tvar a modifikuje sloveso;
- 8. **spojku**, která váže větší celky a vyplňuje mezery mezi nimi).

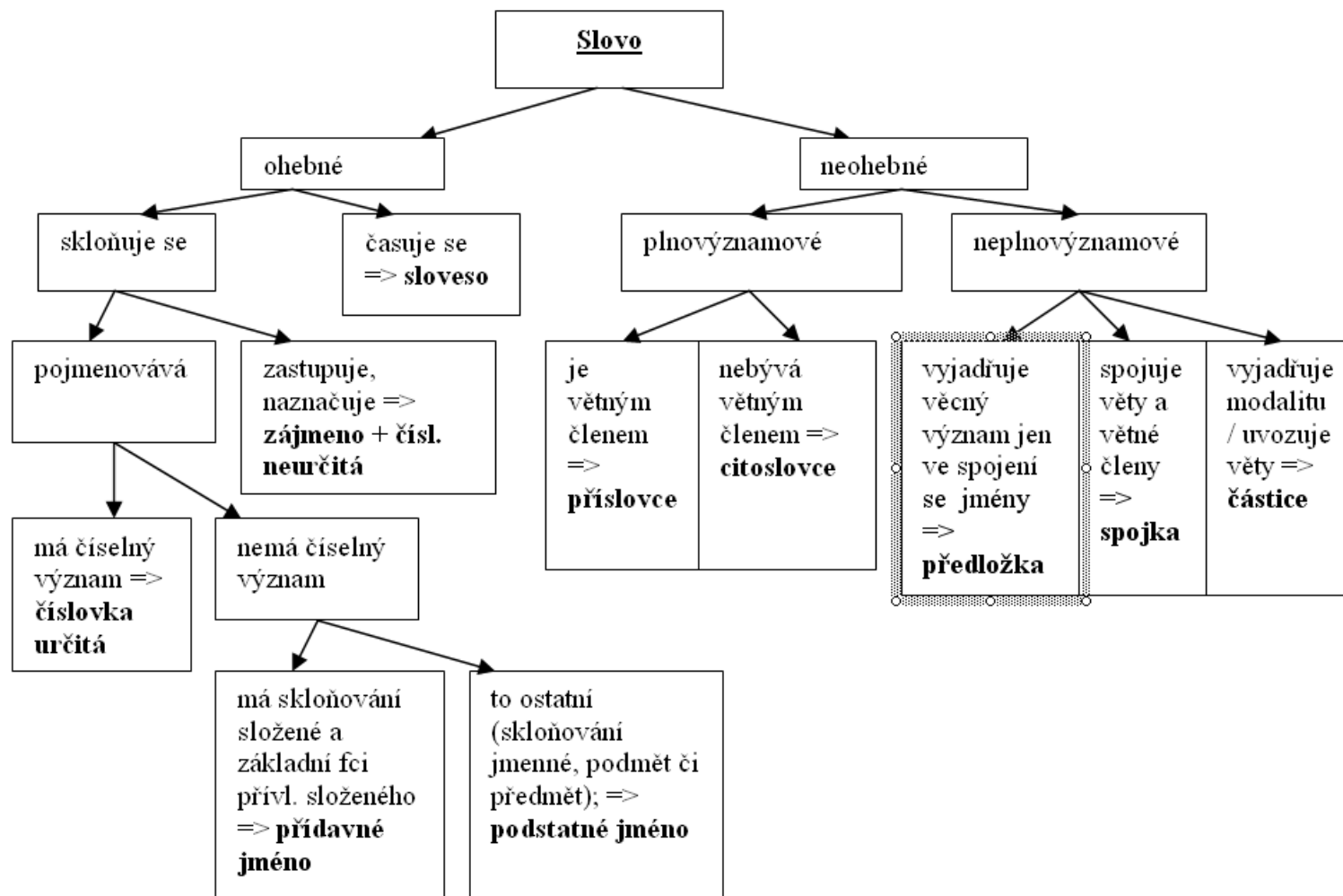
Tato klasifikace platila přes tisíc let -a v jistém smyslu platí v podstatě dodnes

Školské třídění SD

- **algoritmus** uplatňuje v určitém sledu tři kritéria:
1. **Formální** (morfologické tvarotvorné) – flexe – **ohebnost** × **neohebnost**, typ flexe – deklinace × konfugace;
 2. **Sémantické významové** – **autosémantické/plnovýznamové** – (substance, vlastnost, děj, okolnost) × **syntaktické/neplnovýznamové** (funkce modifikovat význam autosémantik, a blíže určovat vztahy mezi nimi);
 3. **Funkční (syntaktické)** – přihlíží k funkčním specifikům na rovině vyšší (syntax).

Postup při určování slovních druhů

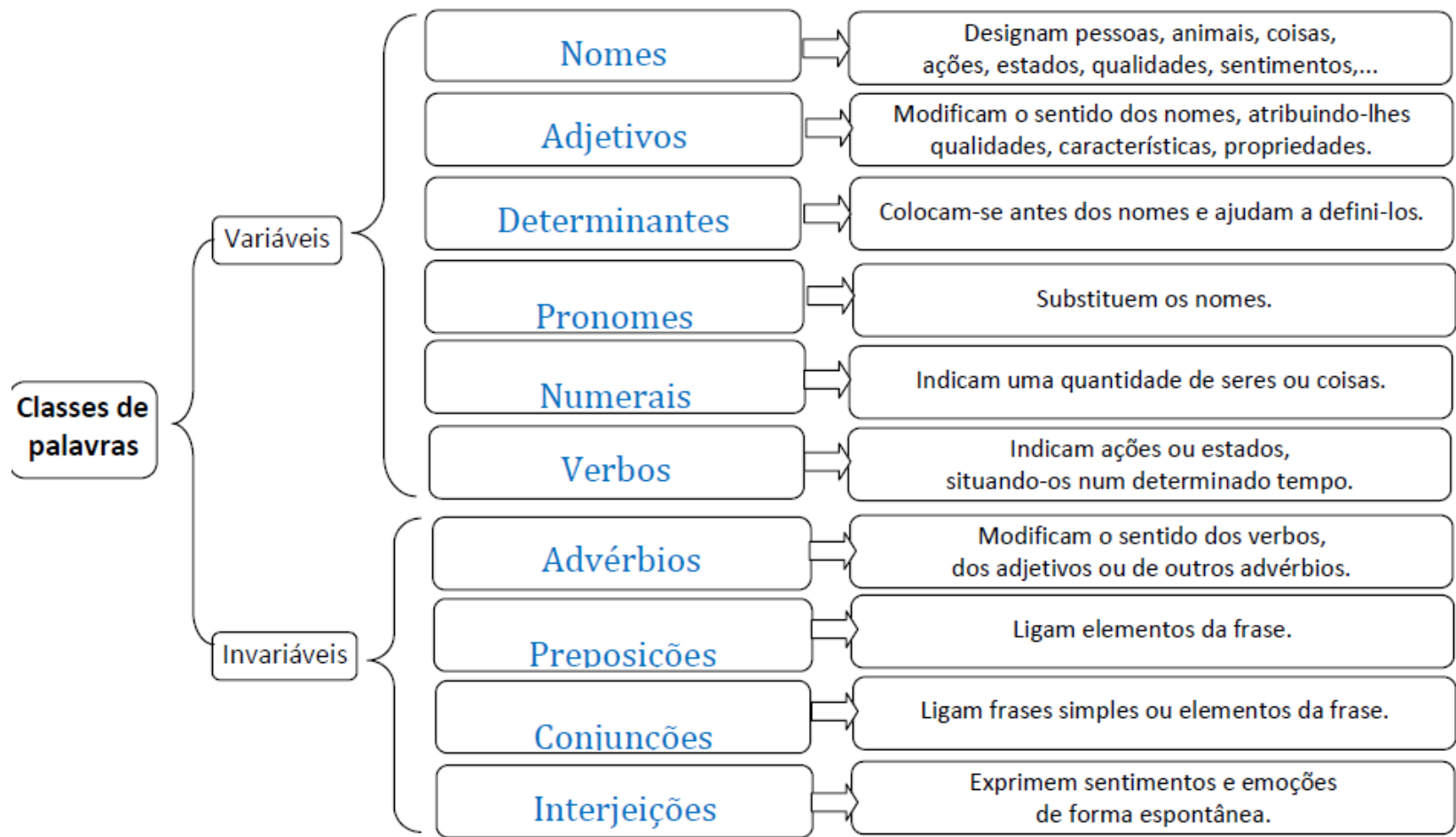
Dělení tradiční

- Gramatika portugalského jazyka tradičně rozlišuje deset slovních druhů, které dělí podle ohebnosti na:
 - **ohebné slovní druhy („classes lexicais variáveis“):**
 1. podstatná jména-substantivos;
 2. přídavná jména-adjetivos;
 3. člen-artigo;
 4. zájmena-pronomes;
 5. číslovky-numerais;
 6. slovesa-verbos.
 - **neohebné slovní druhy (classes lexicais „invariáveis“):**
 7. příslovce-advérbios;
 8. předložky-preposições;
 9. spojky-conjunções;
 10. citoslovce-interjeições;
 11. pragmatické markátory-marcadores pragmáticos.

1. Recorda as classes de palavras completando os esquemas:

Verbos

passear
ver
rir
haver

Interjeições

ai!
socorro!
bravo!
olá!

Advérbios

agora
depressa
realmente
não

Adjetivos

rápido
brincalhão
amarga
feliz

Numerais

ambos
vigésimo
bilião
um

Determinantes

um
algumas
aquele
meu

Pronomes

aquele
eu
te
nenhum

Nomes

gato
lápiz
alegria
Luís

Preposições

por
com
desde
em

Conjunções

porque
e
quando
mas

Dělení z hlediska možnosti rozšiřování

Classe aberta (otevřený slovní druh)

Classe fechada (uzavřený sl. druh)

CLASSE DE PALAVRAS

Classe Aberta / Classe Fechada

- A **classe de palavras aberta** é constituída por um número ilimitado de palavras, pois são-lhe constantemente acrescentadas novas palavras consoante a evolução da língua. A classe do nome, do verbo e do adjetivo são classes abertas, uma vez que com frequência introduzimos palavras destas classes na língua. Exemplo:

Palavras Recentemente Introduzidas no Léxico Português		
Nomes	Verbos	Adjectivos
Telemóvel	Clicar	Interactivo
Clone	Surfar	Hiperactivo
Multibanco	Stressar	Mediático
Teletexto	Piratear	Stressante

Classe Aberta / Classe Fechada

A **classe de palavras fechada** é constituída por um número limitado (normalmente pequeno) de palavras e à qual a evolução da língua só muito raramente acrescenta novos membros. É normalmente fácil enumerar todos os membros de uma classe fechada de palavras.

São classes fechadas de palavras, por exemplo, a classe das **conjunções**, e a classe das **preposições**.

dokument 8 minut – shrnutí v portugalštině

- <https://slideplayer.com.br/slide/2878939/>
- [CLASSE DE PALAVRAS Classe Aberta / Classe Fechada - ppt video online carregar \(slideplayer.com.br\)](#)

SKRIPTA Morfologie současného portugalského jazyka

Rozdělena na

- NESLOVESNÉ SLOVNÍ DRUHY
- SLOVESO

K tomuto rozdělení došlo kvůli obsáhlosti tématu

Některé tvary mohou být vícevýznamové

O, A, OS, AS člen *versus* akuzativní zájmeno

UM, UMA člen *versus* číslovka

PRETO, PRETA adjektivum *versus* substantivum
černý *vs.* Černoch

VELHO, VELHA – starý/á, stařec/enka
(*uma velha preta* nebo *uma preta velha* může
znamenat jak černá stařenka tak stará černoška.)

JANTAR, JANTAR sloveso *vs.* podstatné jm.
večeře *vs.* večer

Vymezení slovních druhů

substantivum - z logicko-sémantického hlediska slovní druh, který pojmenovává substance, je tedy významově funkční, pojmenovává **obsahové prvky**, jež jsou nebo mohou být nositeli ontologických příznaků. Příznaky, které můžeme na substancích rozlišit, jsou jednak *vlastnostní*, jednak *procesuální*.

Adjektivum – pojmenovává *vlastnostní* příznak (nedynamický, časově nezařazený)

Sloveso – pojmenovává *procesuální* příznaky (dynamické a časově zařazené).

Adverbia – pojmenovává okolnosti procesů vyjádřeným slovesy se mohou vztahovat

Zájmena - odkazují k různým funkcím v komunikační situaci

Číslovky - pojmenovávají příznaky kvantitativní, a se zájmeny syntakticky fungují jako substantiva nebo adjektiva a sdílejí i většinou morfologických charakteristik vlastních těmto slovním druhům.

Člen je především kategorií **kontextové určenosti substantiv**.

Spojky a předložky už nemůžeme rozlišit pouze na základě významu ani na základě výrazové formy (pojmenovávají vztahy a formálně jsou neměnné). Zde je nutno vycházet ze syntakticky funkčních kritérií, zatímco hledisko výrazové a významové představují dohromady kritérium morfologické.

Rozlišení z hlediska sémantického

- 3 slovní druhy (**Podle Mluvnice češtiny II**):
- **Denominátory** – denominují, pojmenovávají substantiva, adjektiva, slovesa a adverbia
- **Amplifikátory** - rozšiřují sémanticko-morfologickou bázi základních slovních druhů číslovky a měrová adverbia(kvantifikátory), zájmena
- **Operátory** - Nesamostatné slovní druhy , postrádají samostatnou pojmenovací funkci a nevstupují do syntaktických vztahů autonomně, nejsou samostatnými větnými členy, nýbrž jen lexikální součást výrazů syntakticky autonomních, o něž se opírají. Fungují tedy jako slova satelitní.
- členy, předložky, spojky a pragmatické markátory (dříve částice)
- **Emfatizátory**, tedy výpovědní kondenzory s primární funkcí výpovědní, nevázané na konceptualizaci
- Interjekce, pragmatické markátory